

Asia: VN/30301/2025

Sähköinen testamentti ja testamenttirekisteri; arviomuistio

1.1 Sääntelyn tarpeellisuus

Lausuntonne:

Veronmaksajain Keskusliitto pitää kannatettavana ja tarpeellisena sitä, että nykyisen kirjallisen testamentin rinnalle otettaisiin käyttöön mahdollisuus tehdä sähköinen testamentti. Sähköisessä muodossa oleva, julkiseen rekisteriin talletettu testamentti löytyy testamentin tekijän kuoltua helpommin ja varmemmin kuin perinteinen rekisteröimätön paperitestamentti ja edistää siten vahvasti testamentin tekijän viimeisen tahdon toteutumista. Pesänselvitysprosessi myös nopeutuu, jos testamentista on mahdollista saada tieto yhtä helposti kuin esimerkiksi avioehtosopimuksista.

Veronmaksajain Keskusliitto katsoo, että nykyiset testamenttia koskevat muotovaatimukset on muutoksen yhteydessä tärkeä soveltuvin osin ulottaa myös sähköisiin testamentteihin.

1.2 Sähköisen testamentin laatiminen ja allekirjoittaminen

Lausuntonne:

Arviomuistiossa ehdotetaan, että sähköisen testamentin voisi tehdä vain Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämässä asiointipalvelussa. Sähköinen testamentti tehtäisiin palvelualustalla osin rakenteisesti ja se tulisi allekirjoittaa lähtökohtaisesti eIDAS-asetuksen mukaisella hyväksytyllä sähköisellä allekirjoituksella.

Veronmaksajain Keskusliitto pitää luontevan lähtökohtana sitä, että sähköisen testamentin voisi tehdä vain Digi- ja väestötietoviraston asiointipalvelussa, josta testamentti tallentuisi suoraan DVV:n ylläpitämään testamenttirekisteriin.

Veronmaksajain Keskusliitto arvioi, että hyväksytyin sähköisen allekirjoituksen käyttö lienee perusteltu ratkaisu testamentin allekirjoituksessa. Esimerkiksi päivittäisasioiden hoitamiseen käytettävän tunnistautumisvälineiden käyttöön liittyy olennaisesti korkeampi väärinkäytösten riski. Tunnistautumisvälineiden kehittyessä tulee tätäkin lähtökohtaa luonnollisesti arvioida uudelleen. Sähköisen allekirjoituksen antamisen sähköisessä testamentissa ei tule olla testamentin tekijälle kohtuuttoman vaikeaa.

1.3 Sähköisen testamentin todistaminen

Lausuntonne:

Arviomuistion ehdotuksen mukaan myös todistajat allekirjoittaisivat testamentin sähköisesti. Todistaminen voisi ehdotuksen mukaan tapahtua joko fyysisesti läsnä tai videovälitteisesti etäyhteydellä.

Veronmaksajain Keskusliitto suhtautuu sinänsä myönteisesti ajatukseen, että sähköinen testamentti laadittaisiin kokonaisuudessaan Digi- ja väestötietoviraston asiointipalvelussa ja että sekä testamentin tekijä että todistajat allekirjoittaisivat asiakirjan vahvan sähköisen tunnistautumisen avulla. Sen sijaan Veronmaksajain Keskusliitto suhtautuu varauksella ajatukseen, että testamentin todistajat voisivat todistaa testamentin etäyhteydellä, fyysisesti eri paikassa kuin testamentin tekijä.

Veronmaksajain Keskusliitto katsoo, että testamentin todistajien tulisi myös todistaessaan sähköisen testamentin DVV:n asiointipalvelussa olla testamentin tekijän kanssa samassa fyysisessä tilassa. Etäyhteydellä tapahtuvaan todistamiseen liittyy muussa tapauksessa nykyistä menettelyä merkittävästi suurempia riskejä pakottamisesta tai muusta epäasiallisesta vaikuttamisesta. Koko todistamisinstituution yksi tärkeä elementti on sen varmistaminen, ettei testamentin tekemiseen liity mitään epäasiallista ulkopuolista vaikuttamista. Tästä ei voida Veronmaksajain Keskusliiton käsityksen mukaan riittävällä tavalla varmistua, jos todistajat eivät ole testamentin tekijän kanssa samassa tilassa. Kokonaan uuden haasteen etäyhteydellä tapahtuvaan henkilön henkilöllisyyden todentamiseen tuo myös AI ja sen mahdollistamat syvävääreännökset ja muut harhautukset.

1.4 Sähköisen testamentin peruuttaminen

Lausuntonne:

Arviomuistion ehdotuksen mukaan sähköisen testamentin voisi peruuttaa samoilla tavoilla kuin paperisen testamentin. Käytännössä sähköisen testamentin tehneellä ei kuitenkaan ole samoja mahdollisuuksia kuin paperitestamentin tehneellä, sillä tekijälle ei esimerkiksi ole mahdollisuutta tuhota sähköistä testamenttia tai poistaa kaikkea sitä koskevaa tietoa rekistereistä. Tekijä voisi kuitenkin ilmoittaa DVV:lle peruutuksesta, jolloin tästä tehtäisiin merkintä rekisteriin.

Vaikka sähköisen testamentin peruuttaminen olisikin ehdotuksen mukaisessa järjestelmässä paperitestamentin peruuttamista työläämpää, pitää Veronmaksajain Keskusliitto kuitenkin

ehdotettua mallia onnistuneena sääntelyvaihtoehtona. Testamentin vaikeampi peruuttaminen on tärkeää ja vaikeaa juuri siksi, että testamentin rekisteröimällä henkilö voi varmistaa, ettei esimerkiksi kukaan voi hävittää laadittua testamenttia pahantahtoisuuttaan.

1.5 Muuta sähköisestä testamentista (ml. tekninen toteutus)

Lausuntonne:

Veronmaksajain Keskusliitto korostaa, että teknisestä toteutuksesta riippumatta sähköisen testamentin tulee mahdollistaa samanlainen vapaamuotoinen testamenttimääräysten muotoilu, kuin paperitestamentissakin on.

2.1 Julkisen vallan ylläpitämisen testamenttirekisterin tarpeellisuus (muiden kuin sähköisten testamenttien osalta)

Lausuntonne:

Veronmaksajain Keskusliitto pitää tärkeänä rekisteröintimahdollisuuden säätämistä myös paperisille testamentteille. Jos tällainen rekisteri otetaan käyttöön, tulee rekisteröinnillä olla oikeusvaikutuksia. Jos paperilla laadittujen testamenttien rekisterimerkinnällä ei käytännössä olisi muuta vaikutusta, kuin välittää tieto mahdollisen testamentin olemassaolosta ja sijainnista toisaalla, olisivat rekisteröinnin hyödyt mitättömät.

2.2 Testamenttirekisterin toteuttamistapa ja sisältö

Lausuntonne:

Muiden kuin sähköisesti laadittujen testamenttien osalta arviomuistiossa lähdetään siitä, että testamenttirekisterissä oleva kopio oletetaan päteväksi, jos testamentin alkuperäiskappaletta ei löydy, eikä testamenttia ole rekisteröinnin jälkeen muutettu tai kumottu. Veronmaksajain Keskusliitto pitää tätä lähtökohtaa kannatettavana.

2.3 Rekisteröinnin oikeusvaikutukset (ml. muuttaminen ja peruuttaminen)

Lausuntonne:

Veronmaksajain Keskusliitto katsoo, että sähköisen ja paperisen testamentin rekisteröinnin oikeusvaikutuksien tulee olla yhtäläiset, jotta asiointikanavasta ja digikyvyydestä riippumatta kansalaisilla on yhtäläinen mahdollisuus testamentin rekisteröinnin hyötyihin. Rekisteröinnin yhteydessä verovelvollisia tulee kuitenkin muistuttaa rekisteröinnin vaikutuksista ja esimerkiksi siitä, että rekisteröidyn testamentin peruuttaminen edellyttää aktiivisempia toimia, kuin rekisteröimättömän paperisen testamentin peruuttaminen esimerkiksi yksinkertaisesti testamentti hävittämällä.

Ongelmia voi liittyä testamenttien muutos- ja peruutustilanteisiin. Jos testamentti jatkossakin voitaisiin peruuttaa vapaamuotoisesti ja muuttaa ilman uuden testamentin rekisteröintiä, voisi rekisteriin merkitty tieto olla yhtäläillä oikeellinen kuin paikkansa pitämätönkin, mikä voi osaltaan lisätä testamentteihin liittyviä epäselvyyksiä ja moitekanteita. Rekisterin ajantasaisuus olisi kuitenkin testamentin tekijän intressissä, sillä muutokset rekisteröimällä hän voisi varmistaa viimeisimmän testamenttinsa tiedoksisaannin ja saattaa perillisten tietoon testamentin olemassaolon ylipäättään. Veronmaksajain Keskusliitto arvioi, että kokonaisuutena tarkastellen rekisterin käyttöönotto olisi merkittävä parannus nykytilaan, jossa erityisesti lakimääräisten perillistensä oikeuksia rajoittavilla testaattoreilla usein on huoli testamenttinsa säilymistä ja tehokkuudesta kuoleman jälkeen.

2.4 Edustajan käyttö rekisteröinneissä

Lausuntonne:

Veronmaksajain Keskusliitto kannattaa ehdotusta, jonka mukaan tekijä voi valtuuttaa toisen henkilön hakemaan testamenttinsa rekisteröintiä puolestaan. Testamentin tekemisessä käytetään tyypillisesti asiantuntija-avustaa, jonka tehtävän luonteva jatke myös laaditun asiakirjan rekisteröinti olisi. Jos valtuuttamista ei sallittaisi, kasvaisi riski, että rekisteröinti jää testamentin tekijän ymmärtämättömyyden tai osaamattomuuden vuoksi tekemättä.

2.5 Testamenttirekisterin julkisuus, säilytysaika ja testamentista ilmoittaminen

Lausuntonne:

Veronmaksajain Keskusliitto katsoo, että testamenttirekisterin tulee olla ei-julkinen testamentin tekijän elinaikana. Testamentin tekijän kuoltua perittävän lakimääräisten perillisten, kuolinpesän selvittäjän sekä tarvittavien viranomaisten (lähinnä Verohallinto ja DVV) tulee voida saada tieto rekisterissä olevasta testamentista automaattisesti. Käytännössä tiedon tulisi välittyä EOAVH-hankkeen mukaiseen kuolinpesän osakasrekisteriin, jos tai kun se on saatu käyttöön.

2.6 Muuta testamenttirekisteristä (esim. usean henkilön yhteinen testamentti)

Lausuntonne:

Veronmaksajain Keskusliitto puoltaa ajatusta, että useamman henkilön laatima yhteinen testamentti rekisteröidään jokaisen henkilön osalta erikseen.

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Lausuntonne:

-

3.2 Muut huomiot

Lausuntonne:

-

Hannikainen Kati
Veronmaksajain Keskusliitto ry